

Павліченко І.М.

старший викладач кафедри права

та правоохоронної діяльності

Державного університету

«Житомирська політехніка»

Місто Житомир

ІНФОРМАЦІЙНА ПРОЗОРИСТЬ ВЛАДИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Громадський контроль, як контроль над діяльністю органів влади, що здійснюється громадянами і інституційними структурами громадянського суспільства, має мету - виявлення та припинення різних видів зловживання владою.

Громадський контроль за роботою органів влади є ключовим елементом сучасної демократії. Суспільство, надаючи владі повноваження та ресурси, має всі підстави контролювати їх цільове використання. Але громадський контроль потрібен не лише суспільству. У такому контролі зацікавлена і держава, і органи місцевого самоврядування. Зацікавленість цих суб'єктів зумовлена необхідністю підвищення довіри громадянського суспільства до влади.

Загалом можна стверджувати, що система громадського контролю забезпечує механізм демократії, ефективності та легітимності влади, гарантує захист особистості від свавілля держави.

Громадський контроль як система вимагає певних умов для зрілості громадянського суспільства. Громадянське суспільство, представлене неурядовими організаціями, здатне забезпечити доступ різних соціальних груп до формування державних та місцевих рішень, контролювати діяльність політики та влади, запобігати неефективному державному управлінню. З іншого боку, громадський контроль неможливий без сприяння державних органів. Завдання держави полягає, перш за все, у створенні сприятливих правових, політичних, організаційних умов для громадського контролю. Важливою є

можливість отримання громадянами доступу до повної та достовірної інформації про діяльність органів державної влади.

Більшість інформації, що створюється та використовується державними органами, знаходиться у вільному доступі та охоплює поняття "інформаційна відкритість". Інформаційна відкритість влади особливої актуальності набула в процесі демократизації українського суспільства. Оскільки процес становлення громадянського суспільства передбачає зміну філософії функціонування державного апарату, то він часто зазнає певного супротиву з боку частини державних службовців, які звикли до іншої системи взаємодії з громадськістю. У таких умовах інформаційна відкритість органів державної влади важлива насамперед у контексті формування нового типу відносин та стилю управління, що, у свою чергу, відображається на іміджі державної влади загалом.

Інформаційна відкритість включає в себе 3 основних рівні. Основний рівень відкритості системи: це *"розуміння"* інформації для одержувача та легкість її сприйняття, оскільки, в іншому випадку, це не має сенсу. Ось чому таке розкриття інформації зазвичай визначається як можливість отримання інформації про діяльність органів державної влади шляхом гарантованого доступу до засобів масової інформації, таких як документи, фотографії, відео, в яких фіксуються рішення, що стосуються важливих соціальних проблем.

Більш високий рівень інформаційної відкритості є не доступність інформації як такої, а *доступ до процесу прийняття рішень*, його причин та передбачуваних результатів. Ці знання необхідні для усвідомлення відповідальності тих, хто приймає значущі рішення, що у сфері суспільних інтересів.

Третій рівень інформаційної відкритості передбачає *процес прийняття рішень за участю громадськості*. Саме в цьому полягає феномен демократичної участі і народовладдя.

Доступ громадян до інформації в Україні гарантується Конституцією України, ст. 34, яка гарантує кожному громадянину свободу думки та слова, вільно висловлювати свої погляди та переконання, а також вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію. Ст.40 Конституції України передбачає, що всі громадяни мають право направляти індивідуальні чи

колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади та місцевого самоврядування та посадових осіб цих органів,[1] які, в свою чергу, зобов'язані розглянути ці звернення та надати обґрунтовані відповіді у встановлений законодавством термін.

До кола основних законів, що регламентують процедури роботи з державною інформацією, належать закони "Про інформацію",[2] "Про державну таємницю", "Про звернення громадян", "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності". Серед основних документів, що стосуються відкритості роботи органів виконавчої влади, можна віднести й Указ Президента України від 17.05.2001р. "Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів влади» та Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних».[4]

До безпосередніх механізмів, які забезпечують інформаційну відкритість органів влади, відноситься інформаційний запит.

Інформаційний запит – це письмове звернення громадянина або юридичної особи до органу державної влади або місцевого самоврядування про надання можливості ознайомлення з офіційними документами. Громадянин має право звернутися до державних органів та вимагати надання будь-якого офіційного документа, незалежно від того, стосується його документ особисто чи ні, крім випадків обмеження доступу, передбачених Законом "Про державну таємницю". Законодавчі, виконавчі та судові органи влади України, їх посадові особи зобов'язані надавати інформацію про свою діяльність, письмово, усно, по телефону або використовувати публічні виступи своїх працівників.

Значна частина соціально активного населення України отримує необхідну інформацію про діяльність органів державної влади через Інтернет. В Україні ресурсів електронної інформації досить багато: існують сайти Президента України, Верховної Ради України, Конституційного Суду України, Верховного Суду, веб-сайт Кабінету Міністрів України, тощо.

Відповідно до чинного законодавства веб-сайти органів державної влади повністю та безпосередньо забезпечуються інформацією: новинами, поточною

діяльністю, переліком нормативних актів, що регулюють діяльність або є результатом діяльності відповідного органу, опублікованими планами та певними формами довідки щодо їх реалізації, надається інформація про графіки прийому громадян працівниками, номери «телефонів довіри» або «гарячих ліній» тощо.

Слід зазначити, що в контексті реалізації принципу відкритості органів державної влади громадянам надається лише інформація, тоді як зворотний зв'язок залишається досить слабким. Таким чином, згідно з моніторингом, проведеним в 2020р. Державним комітетом телебачення і радіомовлення України, на всіх сайтах органів виконавчої влади застосовані режими рівня інформування. Однак лише 43% центральних органів виконавчої влади та 41% районних адміністрацій мали двосторонню взаємодію на своїх веб-сайтах. Крім того, Державний комітет телебачення та радіомовлення, за результатами моніторингу сайтів центральних органів виконавчої влади, зробив певні загальні зауваження, пов'язані з відсутністю або оприлюдненням не в повному обсязі інформації, обов'язковість розміщення якої регламентується нормативно-правовими актами.

Основним недоліком більшості сайтів є відсутність дати розміщення інформації. Це в свою чергу унеможливорює встановлення актуальності інформації.

Інший недолік – відсутність навігаційної доступності, яка визначає рівень простоти та зручності пошуку інформації на веб-сайті та залежить від прозорості інформаційної структури веб-сайту. На сайтах з високим рівнем навігаційної доступності інформація розміщена в логічному розділі веб-сайту та її можна легко знайти. Для пошуку інформації потрібно не більше 3 послідовних переходів за гіперпосиланнями, починаючи з головної сторінки веб-сайту. При низькому рівні навігаційної доступності пошук інформації значно ускладнений, інформація розміщена не в логічному розділі веб-сайту.

Варто також звернути увагу на відсутність забезпечення доступності інформації на веб-сайтах для сприйняття особами з вадами зору та слуху. Не вся інформація на веб-сайтах адаптована для користувачів з вадами зору та слуху.

Серед переліку недоліків, що зустрічаються найчастіше - брак даних про структуру центрального органу виконавчої влади. Зокрема, в багатьох випадках повністю або частково відсутні функції структурних підрозділів, контактна інформація керівників структурних підрозділів відсутня чи несвоєчасно оновлюється.

На веб-сайтах деяких місцевих органів виконавчої влади спостерігається низький рівень наявності інформації щодо установ і закладів соціальної сфери, комунальних підприємств, правоохоронних органів, які знаходяться на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, їх адрес, номерів телефонів та розпорядку роботи.[5]

Проаналізувавши веб-сайт Житомирської обласної адміністрації, ми можемо зробити висновок, що структура сайту схожа до структури центральних органів влади, але має свої особливості. На головній сторінці є детальна інформація про Житомирську область, анонс подій, плани роботи ОДА, звернення, публічна інформація, рубрики: "Запобігання корупції", "Дошка оголошень", "Громадянське суспільство", "Звіти про стратегічну екологічну оцінку проєктів програм", "Про заходи щодо запобігання COVID-19 (коронавірусу)" тощо.

Отож, інформування органів державної влади є необхідною умовою побудови демократичного суспільства. Щоб завоювати довіру людей, влада повинна остаточно викоринити старі традиції, закритості влади та культу секретності, усвідомити необхідність встановлення та підтримання конструктивного діалогу з громадськістю.

Список використаних джерел:

1. Конституція України 28.06.1996р. Відомості Верховної Ради України, 1996, №30 в ред. від 01.01.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про інформацію» URL: <https://bit.ly/2XC LIqs>
3. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

4. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 - URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#n12>

5. Сайт Державного комітету телебачення і радіомовлення України. URL: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=167745&cat_id=112507